

УДК 631.17.171

РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕХНІКОЮ ПОТРЕБУЄ ПІДВИЩЕННЯ

І.В.Зозуля, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті відображено стан машинно-тракторного парку в аграрних підприємствах Миколаївської області та країни в цілому, розглянуто шляхи покращення забезпечення їх технікою.

В статті отобразено состояние машинно-тракторного парка в аграрных предприятиях Николаевской области и страны в целом, рассмотрены пути улучшения обеспечения их техникой.

Розвиток сільськогосподарського виробництва, підвищення його ефективності та стабільності залежить від процесів, технологічного та технічного забезпечення аграрного сектора, рівня механізації виробництва. Процес відтворення, що забезпечує продовольчі потреби населення, повинен здійснюватись безперервно. Тому систематичне оновлення та поповнення матеріально-технічної бази є обов'язковим.

Проблема зміцнення та оновлення технічної бази аграрного

виробництва, багатовекторність розв'язання висувають її в ряд провідних у сучасних наукових дослідженнях. Пошуком та розробкою ефективних методів формування машинно-тракторного парку займається ряд вчених, серед яких В.Г.Андрійчук, В.М.Петров, І.Д.Бурковський, В.С.Шебанін, В.П.Ситник та інші. Але негативні тенденції щодо поглиблення кризових явищ в сільському господарстві вимагають дослідження пріоритетних напрямів вирішення питань, пов'язаних з технічною базою аграрних підприємств.

Метою статті є виявлення і обґрунтування шляхів формування належного парку тракторів і сільгоспмашин в аграрному секторі АПК.

Наявний машинно-тракторний парк України не відповідає сучасним вимогам аграрного виробництва. Основними видами машин сільське господарство забезпечене на 48-66%. За відсутності коштів на закупівлю запасних частин (при щорічній потребі 1,2-1,5 млрд. грн.) не виконується необхідний обсяг ремонту техніки. Звідси, готовність тракторів до польових робіт знизилася від 92% в 1991 році до 76% в 2003 році, зернозбиральних комбайнів — від 84 до 49%. Четверта частина машин через технічні несправності не використовується, а забезпеченість ними становить 36-47%. Основна частина техніки відпрацювала по одному і більше нормативних строків експлуатації. За 1990-2002 роки в Україні списано понад 198 тис. тракторів, близько 46 тис. зернозбиральних комбайнів. При цьому знос технічних засобів у 10 разів перевищував оновлення

Низький рівень забезпеченості технікою призводить до збільшення в 1,5-2,5 раза навантаження на трактори, зернозбиральні комбайни та інші машини. За останні 10 років в Україні навантаження на 1 трактор зросло з 66 до 134 га ріллі, на зерновий комбайн — з 113 до 282 га зернових культур [3].

Такий стан машинно-тракторного парку має наслідком розтягування строків виконання робіт, порушення вимог агротехніки і збільшення втрат урожаю. У зв'язку з несвоєчасним виконанням технологічних операцій сільське господарство щороку недобирає майже третину врожаю (15-18 млрд. грн.), втрати зерна при збиранні становлять 8-10 млрд. грн., відповідно зростає і собівартість продукції [1].

Озброєність аграрних підприємств Миколаївської області технічними засобами має аналогічну тенденцію щодо зменшення їх кількості. Так, число фізичних тракторів зменшилося на 4200 одиниць і в 2004 році становило лише 64,2% у порівнянні з 2000 роком. Наявних зернозбиральних комбайнів (1758 одиниць) у 2004 році було на 30% менше, ніж у 2000 році. Зменшення кількості і погіршення складу технічних засобів спостерігається кожного року. Навіть при зменшенні площі сільськогосподарських угідь в обробітку в аграрних підприємствах (внаслідок відчуження земель іншим новоутвореним господарським формуванням під час реорганізації КСП та неспроможності обробляти велику площу) на 1 фізичний трактор нині припадає 171 га сільгоспугідь, що в 1,3 раза більше у порівнянні з 2000 роком. Навантаження на 1 зернозбиральний комбайн в підприємствах Миколаївської області за цей період збільшилося в 1,5 раза і в 2004 році становить 352,2 га зібраної площі зернових (табл. 1).

Таблиця 1

**Наявність основних видів технічних засобів,
відповідних земельних угідь і рівень забезпеченості ними
по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області**

Показники	Роки					2004р. у % до 2000 р.
	2000	2001	2002	2003	2004	
Всього с.г. угідь, тис.га	1586,8	1371,2	1324,3	1227,1	1292,7	81,46
Наявність тракторів, шт.	11733	10626	9610	8736	7533	64,2
Припадає сільгоспугідь на 1 трактор, га	135,2	129	137,8	140,5	171,6	130,62
Зібрана площа зернових, тис.га	585,6	781,5	752,3	395,4	619,2	105,73
Наявність зернозби- ральних комбайнів, шт.	2516	2259	2079	1885	1758	69,87
Припадає зібраної площі на 1 зернозби- ральний комбайн, га	232,7	345,9	361,8	209,8	352,2	151,35

Дані таблиці 2 свідчать, що найбільший рівень навантаження угідь на 1 трактор – у Врадівському, Доманівському та Єланецькому районах (відповідно 283, 231, 226 га). Крайній рівень

забезпечення тракторами має місце в Кривоозерському, Жовтневому, Первомайському районі, де навантаження земель на 1 трактор відповідно дорівнює 111, 132, 142 га.

Таблиця 2

**Навантаження відповідних земель в розрахунку
на один технічний засіб у сільськогосподарських підприємствах
адміністративних районів Миколаївської області, га**

Райони	Припадає сільгоспудінь на 1 трактор			Припадає зібраних площ зернових на 1 комбайн		
	2000	2002	2004	2000	2002	2004
Арбузинський	145,4	139,3	153,8	373,79	456,44	304,2
Баштанський	127,8	134,9	201,9	237,93	437,31	618,07
Березанський	159,8	117,7	209,3	195,39	321,54	353,68
Березнегуватський	142,5	141	176,1	209,21	302,44	268,8
Братський	186,9	152,9	177,1	337,04	397,92	345,24
Веселинівський	157,7	180,8	169,9	212,2	378,76	430,34
Вознесенський	134,3	137,9	186,5	293,52	460	432,53
Врадівський	119,9	190,5	283,1	210	557,14	616,67
Доманівський	137	166,3	231,5	269,7	440,78	425,93
Єланецький	198,1	174,5	226,3	300	386,25	285,51
Жовтневий	102,4	112,8	132,8	172,83	333,33	333,64
Казанківський	172	180,4	173,2	223,78	326,5	345,45
Кривоозерський	92	102,5	111	172,44	250	213,39
Миколаївський	125,5	133,6	175	187,3	370,64	337,62
Новобузький	185,6	158,3	164,2	282,05	374,29	284,62
Новоодеський	146,9	142,3	167,5	162,15	247,26	432,89
Очаківський	108,2	116,6	151,1	281,82	354,05	415,25
Первомайський	101,8	109,3	141,6	245,29	346,21	290,23
Снігурівський	107,3	117,8	167,9	201,84	351,85	338,1

Ще значно гіршою (у порівнянні з тракторами) є забезпеченість аграрних формувань області парком зернозбиральних комбайнів. Проведене нами групування адміністративних районів Миколаївської області за розміром зібраних площ зернових культур на 1 комбайн показало, що за останні 5 років відбулося збільшення кількості районів з більш високим рівнем навантаження відповідними земельними угіддями. Якщо в 2000 році середню площу 240 га на 1 комбайн мало 11 районів, то в 2004 році

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 1, 2006

райони з таким навантаженням зовсім відсутні. Переважна більшість районів увійшли до групи з навантаженням в межах 240-350 га (табл. 3). У 2004 році найнижчий рівень забезпечення комбайнами спостерігається у 8 районах, серед яких найгірший стан у Владівському (де на 1 комбайн припадає 616 га) і Баштанському районі (618 га зібраної площі зернових культур).

Таблиця 3

Групування адміністративних районів Миколаївської області за розміром навантаження зібраних площ на 1 зернозбиральний комбайн

Роки	Групи районів за навантаженням зібраних площ зернових на 1 зернозбиральний комбайн, га			Всього по області
	до 240	240-350	більше 350	
2000	11	7	1	19
2002	0	7	12	19
2004	0	11	8	19

Відсутність оновлення машинно-тракторного парку господарств, високий відсоток зношеної техніки, а також низький коефіцієнт готовності технічних засобів і як наслідок — зростання навантаження на технічні засоби свідчать, що стан технічного забезпечення аграрних підприємств Миколаївської області близький до критичного. Зрозуміло, що відновлення машинно-тракторного парку є досить тривалим процесом. Для забезпечення проведення всіх технологічних операцій виробництва аграрної продукції в оптимальні строки в Україні необхідно щорічно протягом 10 років інвестувати у придбання сільгосптехніки, обладнання та автотранспорту близько 22 млрд. грн. При збільшенні періоду відновлення технічних засобів до 15 років слід враховувати її фізичний знос. Звідси, в перші роки сума інвестицій становитиме близько 15 млрд. грн., а в наступні 5 років — 18-19 млрд. грн. щорічно. Надалі для оновлення технічної бази з урахуванням технічного прогресу буде необхідно 2,5-3,5 млрд. грн. [1].

Такий обсяг інвестицій на сучасному етапі аграрному сектору не під силу. Джерела фінансування формуються за рахунок прибутку, частково — амортизації та сторонніх інвестицій, з яких на придбання техніки щорічно може бути використано не більше 2 млрд. грн. Цей

показник є межею платоспроможності ринку сільськогосподарської техніки [3]. Тому доцільно удосконалити методику формування цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, розробити систему протекціоністського стимулювання діяльності аграрних господарств на державному рівні. Певний вплив на міжгалузеві цінові співвідношення має розвиток лізингового ринку.

Особливого значення набуває і технічний сервіс. Результативним шляхом запобігання повного краху технічного забезпечення аграрного виробництва, призупинення його спаду є збільшення обсягів робіт по відновленню роботоздатності зношених машин. За дослідженнями В.Кульгавого, підвищення готовності техніки на 1% дозволяє додатково залучити до робіт 500-600 зернозбиральних комбайнів, 2-3 тис. тракторів [2]. Вирішити ці завдання здатні фірмові технічні центри, ремонтно-обслуговуючі кооперативи, районі агротехсервісні комплекси, об'єднання ремонтних заводів.

Перспективним є і створення інформаційного центру моніторингу, аналізу та прогнозування ринку техніки, послуг і матеріально-технічних ресурсів для потреб АПК. Це підвищить ефективність взаємодії між сільськогосподарськими та сервісними підприємствами, заводами-виробниками та державою.

Виходячи з вище викладеного, можна зробити висновок, що технічного забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції можна досягти лише шляхом відновлення платоспроможності сільгосптоваровиробників на селі, розвитку наукових досліджень, розробки, конструювання і виробництва високоефективних, заощаджувальних машин, створення повноцінного ринку техніки, удосконалення технічного сервісу, ефективних форм машиновикористання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусько Я. Перспективи техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва // Техніка АПК. – 2005. – №8. – С. 21-22.
2. Кульгавий В. Державна технічна політика в АПК – основні напрямки та завдання // Техніка АПК. – 2005. – №7. – С. 9-11.
3. Ситник В.П. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні // Економіка АПК. -2003. – №2. – С. 19-28.